

Ա Ր Կ Ա Տ Ք

Ա Ր Ի Ս Թ Ո Ն Օ Ի Ի Ս Ի Ն

(Հարուճակութիւն, տես թիւ (2))

Դատաւորները զայն վաւերացուցին, և ահա այն ատեն ես ալ ցոյց տուի նաւուս մէջ հետս բերած բոլոր հարստութիւնքս, և յայտնեցի աւանց թէ ես այն Լրիսթանօսիւն էի որ Սամոսի բռնաւորին՝ Փոլիկրատի քով այնքան գանձուց տէր եղած էի։

Եղբայրներս՝ այնպիսի անիրաւութեամբ ինձ հետ վարուելուն վրայ զղացան, և օր մը իմ ժառանգներս ըլլալ կարողանալու փափագանօք, ամեն ճիւղ ի գործ դրին ինձ հետ բաւականաւոր համար, բայց անօգուտ։ Իրենց բաժանումը՝ պատճառ եղաւ որ մեր Հօրունեցած բոլոր ստացուածքը վաճառեն, ես զանոնք գնեցի, և այսպէս իրենց հօր բոլոր ինչքը այն անձին ձեռքը անցընելը տեսնելու ցաւը ունեցան, որուն չը կամեցան աւանցմէ ամենաշնչին մասը տալ, այսպէս սոսկալի աղքատութեան մէջ ինկան։

Բայց իրենց սխալմունքը բուականապէս զգալէն յետոյ, ուղեցի իմ բարի բնաւորութիւն անանց ցոյց տալ անոնց ներելով ընդունեն զիրենք տանս մէջ, և իւրաքանչիւրին՝ ծովուն վրայ վաճառականութիւն ընելու համար, դրամ պարգեւեցի, որպէս զի անոնցմով շահին և ապրին, և զիրենք աւանդն ալ նորէն միացուցի, իրենք և իրենց սղաքներն իմ տունս խաղաղութեամբ բնակեցան, և ես այս զանազան կամ տարբեր ընտանեաց բոլրեցուն հասարակաց Հայր դարձայ։

Նոքա՝ իրենց փութեամբ և աշխատութեամբն ու փութաշնուութիւն կոյն երեւելի հարստութեանց տէր եղան։

Ասկայն ծերութիւնն՝ ինչպէս որ կը տեսնես, վրայ հասաւ, նա իմ մաշերս ճերմկեցնելով և երեսս կնճռելով, իմացուց որ երկար ժամանակ չը պիտի կրնամ վայելել այսպիսի կատարեալ երջանկութիւն մը։

Սեռնելէս յառաջ կամեցայ մի վերջին անգամ եւս այն երկիրը տեսնել որ այնքան սիրելի է ինձ, և որ նոյն իսկ հայրենիքէս աւելի սիրտս շարժած է։

Իսկին որուն մէջ սորվեցայ ես բարի և իմաստուն ըլլալ առաքինի Լրիսի հսկողութեան տակ։

Նոյն գնացի այն տեղ ծովու վրայէն և հոն Սիկատ կղզեաց մէկ կղզիէն վաճառական մը գտնելով, իմացայ որ Տելսո կղզւոյն մէջ Օրսիօզի մէկ որդին կայ որ իր մեծ Հօրը առաքինի Լրիսի իմաստութեան և առաքինութեան կը հետեւի։

Նմիջապէս ի սիւն ճանապարհը թող տալով փութալ ցայ գալ Ապոլոնի հովանաւորութենէրբէւ, նորա կղզւոյն մէջ փնտռելու այն պատուական մնացորդը ընտանիքի մը, որուն ամենայն ինչ կը պարտիմ, ինձ ապրելու այլ եւս բիչ մը ժամանակ կայ, Պարկայք՝ որ թշնամի են այն քաղցր հանգստութեան, զոր դիք դուն ուրեք մահկանայուաց կը պարգեւեն, պիտի փութան կենաց օրերը կարճել, բայց ես մեռնելու գոհ պիտի ըլլամ, միայն թէ աչքերս տեսնային Տիրոջ թոռն իրենց լոյսը կորսնցունելէն յառաջ, Հիմա խօսեցէք, ովէք դուք որ նորա հետ այս կղզւոյն մէջ կը բնակիք, կը ճանաչէք զայն, և կարող էք ինձ ըսել թէ ո՞ր կրնամ գտնել զինքը։

Եթէ զանիկա ինձ ցոյց տայք, թող Աստուածները վարձահատոյց լիցին ձեզ, ձեր ծննդաց վրայ ձեր զաւակաց զաւակները տեսնել տալով ձեզ մինչեւ հինգերորդ սերունդ, և թող պահպա-

նեն ձեր տունը խաղաղութեան և առատութեան մէջ, ձեր առաքինութեան փոխարէն ։

Սինդիս Միսթոնօսիւս այսպէս կը խօսէր, Սոֆրոնիմ, ուրախութիւն և միանգամայն տրամուլթեամբ խառն տրտասութեան կը հեղձըր ։ Սեր ջապէս առանց խօսիլ կարենալու ծեղունւոյն պարանոցը կը փաթթուի, և զայն զրկաց մէջ սեղմելով, այս հառաչալից խօսքերը դժուարութեամբ կ'արտասանէ. « Ես եմ, ո՛հ Հոյր, այն անձը զոր կը փնտռէք, դուք ձեր բարեկամ Մլինի թողը կը տեսնէք, ես եմ, և ձեզ լսելով չեմ կրնար տարակուսիլ, թէ Մտուածներն իմ զաւերս մեղմացներու համար զրկած չըլլան ։ Այսօրտագիտութիւնը՝ որ երկրիս վրայ կ'որոշուած կը թուէր, ձեր մէջ միայն անդրէն կը գտնուի ։ Սին կութեանս ժամանակ լսած էի թէ Սամօս կղզւոյն մէջ հարուստ և երեւելի մարդ մը՝ իմ մեծ Հօրս մօտ սընած և մեծցած էր. բայց որովհետեւ Հայրս () րսիւք՝ երիտասարդութեան մէջ իր մահկանացուն կնքելով, զիս որրոցի մէջ թողուց, ուստի շփոթ կերպով մը տեղեկութիւն ունեցայ այս բաներուն ։ Ահա այս պատճառաւ Սամօս կղզին անստուգութեամբ երթալու չը համարձակելով, հոս կղզւոյս մէջ բնակելը նախաձեռնար համարեցի. ուր զիս կը միսթարեմ սնտոի հարստութիւնները արհամար հեղով, և Ապօղոնի նուիրական տաճարին մէջ մուղայից արհեստը մշակելու քաղցր պարապմունքով ։ Իմաստութիւնը՝ որ մարդիկները քիչով գոհանալու և միանգամայն հանգիստ ըլլալը վարժեցնէ, ինձ ալ ամեն բարեաց ստացուածոց տեղ բռնած է ։

Այս պատմութիւնը վերջացնելէն զինի, Սոֆրոնիմը՝ տեսնելով թէ տա-

ճարը հասին, Միսթոնօսիւսին առաջարկեց որ հոն իրեն ազօթքն ունուէրները ընէ ։ ձիւնէն աւելի ձեր մակ երկու ոչխարներ նուիրեցին Մտուածոյն և միանգամայն ցուլ մը՝ որ իւր ճակտին վրայ երկու եղջիւրներուն մէջ տեղը. դրօշանշան մը ունէր ։ Յետոյ նոքա սկսան երգել ՚ի պատիւ աստուծոյն որ տիեզերք կը լուսաւորէ տարուան եղանակները կը կանոնաւորէ, գիտութիւնները կամ դպրութիւնները յառաջ կը տանի և ինչ մուղայից դասը կը ոգեւորէ ։

Տաճարէն ելլելէն յետոյ, Սոֆրոնիմն ու Միսթոնօսիւսն օրուան մնացորդը իրենց գլխէն անցած պատահանքները միմեանց պատմելով անցուցին ։ Սոֆրոնիմը՝ իրեն տունը ընդունեց զձերունին այնպիսի յարգանք և գորովով. զոր նոյն իսկ Մլինիս պիտի ցուցնէր, եթէ նա տակաւին կենդանի ըլլար. Առաօտեան կանուխ ՚ի միասին չուեցին, դէպի իսի առաքատ պարզելով ։ Միսթոնօսիւս՝ Սոֆրոնիմը պողաբեր դաշտ մը տարաւ Քսանթ գետոյն ափանց մօտ, որուն ալիքներուն մէջ, Ապօղոնը որսորդութենէ դարձած ժամանակ, փուշով ծածկուած, իրեն մարմինը ընկղմած, և իւր խարտեաչ գեղեցիկ մաղերը այնքան անգամ լուայած է ։

Նոքա այս գետոյն երկայնութեամբ բաւական կաղամախներ և ուռենիներ գտան, որոց նորածիղ և թարմ կանաչութիւնը՝ գիշեր և ցերեկ երգող անհուն թռչնոց բոյները կը ծածկէ ։ Գետը՝ ժայռի մը վրայէն մեծ աղաղակով և փրփուրներով գահավիժելով, իրեն ալիքները կոպիճներով լեցուն ջրանցքի մը մէջ կը խորտակէր ։ Ի՞նչոր դաշտագետինները՝ ոսկեգոյն հունձերով ծածկուած էր,

Վշուրները՝ որք ամբիթե տորսնի նը մանութեամբ բարձրացած էին, ի բնեց վրայ պողպատե ծառերու և որ թերու կածղներ կը կրէին :

Այն տեղ բոլոր բնութիւնը ծիծաղկոտ, հաճոյական և զուարճակց էր, երկինքը քաղցր և պայծառ, եւ երկիրը պատրաստ՝ իրեն ծոցէն նորա նոր հարստութիւններ հանելու, եւ կրագործին աշխատութեանց և բըր տանց փոխարինելու համար :

ՄՈՒԼՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԻՃԸ ՆՈՅՆ ԻՍԿ ԻՐ ՄԵՋՆ Ե

Այդքը՝ որ աշխարհիս ամեն կարգերը կը խանգարէ, նախ զինքը դուրս ծողը անկարգ կ'ընէ : Այն ժխնդրութիւնը՝ որ սրտէ կ'ելլէ ամեն բան ապականելու, միշտ իր առջին և աւելի մահացու հարուածը զինքը ծը նող և սնուցանող սրտին կ'ուտայ : Անիրաւութիւնը՝ որ ուրիշներու բարիքէն օգուտ քաղել կուզէ, իր փորձը իր հեղինակին վրայ կ'ընէ, ըստ որում մինչդեռ հեղինակը կը բաղձայ ուրիշներուն բարիքը յափշտակել, նախ ինքը իր ամենամեծ բարիքէն այսինքն ուղղութենէն կը կողոպտուի : Չարախօսը՝ ուրիշներու համբաւը միայն կը կեղեքէ, բայց ինքն ալ իւր առաքինութենէն կը մերկանայ : Այլ բութիւնը՝ որ կ'ուզէ ամեն բան ապականել, իր գործը իրեն յատկացեալ աղբիւրակէն կը օգտի, որովհետեւ ոչ ոք կրնայ ուրիշին լըութեան վնասելու ձեռնարկ քլալ առանց իր լըութեան վնասելու : Աւտի ամեն մեղաւոր նոյն իսկ իր անձին թշնամին է, և ապականիչ իր յատուկ իղձի մոտցը մէջ բանական էակին ամենա

մեծ բարւոյն այսինքն անմեղութիւն : Աւելի կը հետեւի որ մեղքը չըսեմ իր հետեւութեանցը մէջ, այլ նոյն ինքն իւր ինքնին չարեաց ամենամեծը և ծայրագոյնն է, և համեմատաբար շատ աւելի մեծ քան զանոնք, որ արտաբուստ մեղ կը ստացան, փառն զի մեղքը ներքին անկարգութիւնը ու համայն խանգարումն է, մարմնայ ամենէն ծանր հիւանդութիւնն էրէն աւելի մեծ և աւելի վտանգաւոր է, որովհետեւ հոգւոյ կենաց մահառիթ թոյնն է և մեր մարմն հակառակող ամեն չարիքնէն մեծը, վասն զի ամբողջ չարիք մը է, որ մեր խիղճը կ'ապականէ, հետեւապէս աւելի մեծ՝ քան բանին կորուստը, ըստ որում բանականութիւնը կորսնցնելէն աւելի մեծ կորուստ է անոր օրինաւոր կիրառութեան եղանակը կորսնցնելը, առանց որոյ բանականութիւնը ինքնին մեղապարտ յիմարութիւն մ'է : Այլ երջապէս ի լըութեան խորհրդածութեան չար ի վերայ չարեաց, թշուառութիւն ի վերայ թշուառութեանց, վասն զի անոր մէջ կը գտնենք միանգամայն թշուառութիւն և ոճիր : Թշուառութիւն որ զմեզ կ'ընկճէ, և ոճիր՝ որ զմեզ անպատիւ կ'ընէ, թշուառութիւն որ մեզի ալ յոյս չը թողուր, և ոճիր՝ որ մեզի պատրուակ մը իսկ չը ձգեր, թշուառութիւն՝ որ ամեն բան մեզ կորսնցնել կուտայ, և ոճիր՝ որ այս ձախողակի կորստեան մէջ զմեզ միայն մեղապարտ կ'ընէ, և գանգատելու իսկ առիթ մը չը թողուր :

Այդ՝ Վրիստոսեայք, զարմանալի չէ երբ մեզ քարոզեն թէ՛ մեր մեղքերը յաճախ մեզի պատիւ կ'ըլլան : Եւ ես ալ առանց սրտաճառի չըմի թէ՛ մեզ հարուածող տապալը նոյն իսկ մեր մեղքն է, որովհետեւ յաւի